

*Анна Данієлян, Світлана Дениско
(Київ, Україна)*

РЕАЛІЗАЦІЯ ІГОР-СТРАТЕГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ІНТЕРЕСУ ДО НАВЧАННЯ

Актуальність проблеми. Найважливішим завданням сучасної вищої школи є формування компетентного, гнучкого і конкурентоспроможного фахівця, який здатний досягти поставленої мети у різних життєвих ситуаціях. У процесі професійного становлення вагоме місце посідає інтерес до навчання як мотив та спрямованість до якісної навчальної діяльності. Відомо, що інтерес до навчання активізує всі пізнавальні процеси людини, на високому рівні спонукає майбутніх фахівців до активної та результативної навчальної діяльності, стимулює процес оволодіння професійними знаннями та вміннями.

Одним з ефективних засобів формування у майбутніх учителів інтересу до навчання можуть виступати ігри-стратегії, що є різновидом ділових ігор. Цьому сприяють стан захопленості, особлива емоційна атмосфера, активна пізнавальна діяльність, що забезпечують розкриття різноманітних професійних та особистісних якостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ігри-стратегії як різновид ділових ігор та засіб навчання і виховання у різних вікових категоріях були предметом вивчення А. Богуш, Н. Гавриш, І. Галиці, А. Сазонової. Проте, у сучасній педагогічній науці майже відсутні наукові дослідження, які ґрунтовно аналізують ігри-стратегії як засіб формування у студентів інтересу до навчання.

Мета статті – розкрити особливості реалізації ігор-стратегій у навчальному процесі ВНЗ як засобу формування у студентів інтересу до навчання.

Виклад основного матеріалу. Аналіз різних підходів (А. Богуш, Н. Гавриш, І. Галиці, А. Сазонової) до розуміння сутності ігор-стратегій, дозволив визначити гру-стратегію як складну багатопланову групову діяльність з чітко визначеною цільовою перспективою, що передбачає спільне планування, проектування дій з подальшим розподілом обов'язків та покроковою їх реалізацією. Особливості ігор-стратегій на відміну від інших різновидів ділових ігор відображаються у їх структурі і їх меті. А. Сазонова у іграх-стратегіях виокремлює наступні компоненти: ознайомлення із заданою ситуацією; визначення загальної перспективи гри-стратегії; декомпозиція цілей і завдань; спільне складання плану дій, розподіл обов'язків, ролей; обговорення можливих проблемних ситуацій, очікуваних перешкод; безпосередній дії учасників з реалізації плану в змінних умовах; обговорення результату гри, попередні оцінки дій, аналіз помилок, спільний пошук способів їх виправлення. Отже, участь у іграх-стратегіях потребує від учасників уміння мобільно реагувати на зміни умов гри, адекватно оцінювати і логічно обґрунтовувати кожен крок досягнення поставленої мети, креативно і нестандартно мислити.

Теоретичний аналіз ігор-стратегій як різновиду ділових ігор дозволив виокремити її можливості у процесі формування інтересу до навчання, які пов'язані з емоційним проживанням процесу та результату гри, задоволенням від власного розв'язання ситуації гри, що, по-перше, відповідає змісту вищої професійної освіти; по-друге, охоплює всі різновиди інтересу до навчання (безпосередній інтерес до змісту навчальної діяльності; характеру розумової діяльності; інтерес, зумовлений відповідною схильністю індивіда до певного типу діяльності; інтерес, зумовлений процесом навчальної діяльності; пов'язаний із соціальною ситуацією); по-третє, охоплює всі компоненти інтересу до навчання (мотиваційний, емоційно-вольовий, особистісний).

Використання ігор-стратегій у навчальному процесі ВНЗ з метою формування у студентів інтересу до навчання потребують певної організації. Вважаємо за необхідне обґрунтувати принципи їх реалізації у навчальному процесі вищих навчальних закладів. Принципи навчання завжди відображають залежності між об'єктивними закономірностями навчального процесу і цілями, які стоять у навчанні. У сучасній дидактиці принципи навчання розглядаються як рекомендації, що спрямовують педагогічну діяльність і навчальний процес у цілому.

Аналіз принципів дидактики вищої школи, принципів проведення ділових ігор та ігор-стратегій, які відображені у науковій літературі, з'ясування сутності гри-стратегії та її навчального потенціалу у процесі формування у студентів інтересу до навчання, дозволило визначити основні принципи реалізації ігор-стратегій у навчальний процес ВНЗ, що, наш погляд, максимально відповідають сутності і структурі інтересу до навчання (мотиваційний, особистісний, емоційно-вольовий компоненти). Вважаємо за необхідне виокремити наступні принципи реалізації ігор-стратегій: принцип мислєдіяльності; принцип смислотворчості; принцип створення ситуації успіху; принцип співробітництва.

Ці принципи сформульовані та описані С. Кашлевім, як принципи організації особистісно-орієнтованого навчання [2]. На наш погляд, вони найбільш точно відображають сутність організації ігор-стратегій у процесі формування у студентів інтересу до навчання. Розглянемо сутність кожного з визначених принципів.

Принцип мислєдїяльностї передбачає організацію розумової діяльності учасників педагогічного процесу шляхом самостійного рішення проблем через здійснення системи розумових операцій та через процес обміну думками між учасниками педагогічного процесу. Справжню суть освіти складають глибоко і самостійно осмислені знання, набуті шляхом інтенсивного напруження власної розумової діяльності. Така діяльність, на думку С.Кашлева, завжди носить творчий характер і реалізує пізнавальне, етичне, практичне та естетичне ставлення людини до майбутньої професії та навчання.

Основні характеристики даного принципу реалізують завдання гри-стратегії, сприяють активній розумовій діяльності студентів, включенню всіх пізнавальних процесів, що найсильніше реалізує задоволення потреби студента в отриманні нових знань та вмінь.

Процес пошуку рішення проблеми у межах гри-стратегії також дозволяє формувати особистісні якості студента та його здатність до подолання труднощів, що є показниками особистісного критерію сформованості у студентів інтересу до навчання.

Принцип смислотворчостї задовольняє потребу особистості студента у самовираженні, самоствердженні та самореалізації взагалі, що відповідно до піраміди потреб А. Маслоу, є вищою категорією потреб. Іншими словами смислотворчість – це процес усвідомленого створення суб'єктами педагогічної взаємодії нового змісту, знання про предмети та явища навколишньої дійсності.

Зазначимо, що у навчальному процесі має відбуватися прояв індивідуального ставлення до явищ дійсності, рефлексія з позицій своєї індивідуальності, кожен учасник педагогічного процесу сам має створити свій сенс досліджуваного, розглянутого явища, події, ситуації, предмета. Лише через обмін індивідуальними смислами між учасниками педагогічної взаємодії відбувається збагачення індивідуального сенсу за рахунок співвідношення з іншими смислами, а отже зміст педагогічного процесу (у нашому випадку, це зміст процесу та результату гри) стає продуктом, результатом смислотворчості його учасників.

Як бачимо, реалізація принципу смислотворчості, забезпечує високу навчальну мотивацію, ціннісний смисл ігрової ситуації, її проживання кожним учасником гри, що значно підвищує всі складові інтересу.

Іншими словами, принцип смислотворчості цілком відповідає сутнісному змісту поняття «інтерес до навчання», що вказує на потребу особистості до отримання нових знань, реалізації власного потенціалу. Вищезазначений принцип розкриває спрямованість та ціннісне ставлення студента до навчання, що є показниками рівня сформованості у майбутніх учителів інтересу до навчання.

Застосування принципів мислєдїяльностї та смислотворчостї вимагає від викладача надання можливості кожному студенту шукати власний шлях розв'язання навчальної ситуації, робити власні помилки і відкриття. Що значно підвищує особистісний смисл навчання, формує позитивне ставлення, інтерес до навчання.

Реалізація визначених принципів забезпечує досягнення головної мети сучасної системи вищої освіти – необхідність підготовки свідомих і активних громадян держави. Свідомість і активність розкриваються через свободу вибору - можливість учасників педагогічного процесу свідомо регулювати та активізувати свою поведінку, можливість прояву суб'єктами педагогічної взаємодії своєї волі, потреба у подоланні перешкод, труднощів; можливість учасників педагогічного процесу діяти самостійно, вміння взаємодіяти, усвідомлена відповідальність за здійснюваний вибір. «Розумна» свобода у самовираженні кожного студента, що надається викладачем у межах навчального процесу, – запорука його активної позиції не лише у межах професійної діяльності, але й усього життя.

Принцип створення ситуації успіху, на думку С. Кашлева, забезпечує цілеспрямоване створення комплексу зовнішніх умов, що сприяє отриманню задоволення, радості, проживанню широкого спектру позитивних емоцій учасників педагогічного процесу [2].

Успіх у навчанні, як відомо, це джерело внутрішніх сил студента, що народжує енергію для подолання труднощів. У своєму дослідженні принцип створення ситуації успіху ми розглядаємо як мотив до саморозвитку, самовдосконалення. Успішність у навчанні забезпечує подальшу потребу у ньому, значно збільшує інтерес, викликає позитивні емоції від процесу та результату навчання.

На думку К. Фопеля, важливо відмічати будь-які позитивні результати студентів, що дозволить створити більш вільну атмосферу на занятті. К. Фопель підкреслює, що після групової роботи необхідно пропонувати й самим учасникам розповісти про свої результати, про те, чому вони навчилися. Це необхідно для того, щоб студенти висловлювали один одному своє схвалення, а викладачі мали можливість висловлювати захоплення готовністю учасників ризикувати і докладати зусиль до пошуку розв'язання навчальної ситуації. Крім того, що учасники повинні регулярно і чітко отримувати зворотний зв'язок, стверджує К. Фопель, викладачу необхідно «підтримувати надію на успіх» [3].

Вчений підкреслює важливість спрямування «схвалення» саме на процес, а не на результат, що забезпечить інтерес до змісту і суті навчання. Проте, зазначимо, що емоційне проживання успіху від отриманого результату навчання, на нашу думку, теж має велике значення у процесі формування у студентів інтересу до навчання. Це спонукає студентів до подальшої роботи, формує навчальну мотивацію, збільшує

особистісний смисл власної діяльності, забезпечує прояв позитивних емоцій, що набуває значення у формуванні всіх компонентів інтересу до навчання.

Принцип співробітництва, на нашу думку, забезпечує активну участь у навчальному процесі всіх його суб'єктів. І викладач, і студент є суб'єктами педагогічного процесу, тобто його повноправними учасниками, самостійними, творчими, активними, відповідальними. Підкреслимо, що кожний учасник педагогічного процесу, насамперед сам створює для себе умови свого розвитку. Але у творчій співпраці ефективність засвоєння нового матеріалу, формування певних професійно важливих якостей значно зростає.

К. Фопель підкреслює важливість активної праці кожного студента у навчальному процесі, можливість брати на себе відповідальність за результати навчального процесу. На думку К. Фопеля, важливим у ході організації співпраці є «цікавість педагога, його готовність вчитися і ентузіазм щодо викладацької професії». В такому випадку учасники відчують себе рівноправними, поділяють відповідальність, вони відчують свою цінність. І навпроти, тиск, контроль і маніпуляції призводять до відчуття незначущості кожної окремої людини. Тоді члени групи відступають або бунтують. Коли учасники гри можуть самі приймати рішення, підкреслює вчений, вони відчують менший стрес та більшу впевненість [3].

Отже, принцип співробітництва доводить активну суб'єктну позицію у процесі гри-стратегії кожного її учасника, рівні позиції викладачів і студентів, що дозволяє активно взаємодіяти у пошуку розв'язання стратегічної ситуації. Така взаємодія безумовно має виражений емоційний характер і забезпечує активну суб'єктну позицію всіх учасників гри-стратегії.

Таким чином, вищезазначені принципи мають виступати в органічній єдності, утворюючи певну структуру основних положень у застосуванні гри-стратегії в організації навчального процесу. Лише у взаємодії вони забезпечують оптимальний варіант застосування гри-стратегії як ефективного засобу формування у студентів ВНЗ інтересу до навчання.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Даніліян А. Я., Дениско С. М. Готовність майбутнього вчителя до формування у молодших школярів інтересу до математики // Перлини наукового пошуку: збірник наукових статей / за заг. ред. Докуніної О. М. / упоряд. К. І. Волинець, О. М. Ващенко, Т. В. Кравченко. – Кн.3. – Хмельницький: ХмЦНТ, 2014. – С. 18–26.
2. Кашлев С. С. Современные технологии педагогического процесса / С. С. Кашлев // Пособие для педагогов. – Минск : Университетское, 2000. – 95 с.
3. Фопель К. Эффективный воркшоп / К. Фопель // Пер. с нем. – М.: Генезис, 2003. – 368 с.

*Віра Дермільова
(Суми, Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Найголовнішою умовою успішної підготовки студентів є методичне забезпечення учбового процесу розробками нового типу, методів, приймів та засобів.

При визначенні навчальних досягнень студентів аналізу підлягають:

- рівень самостійності студентів при здійсненні пізнавальної діяльності;
- рівень відтворення навчального матеріалу, рівень розпізнання, рівень запам'ятовування (без розуміння або з розумінням, в неповному обсязі, правильно або з помилками);
- характеристики якості знань: глибокі, узагальнені, міцні, осмислені, гнучкі, дієві;
- рівень застосування знань: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, систематизувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати;
- рівень застосування додаткової, технічної, конструкторсько-технологічної документації в навчальній діяльності;
- характер помилок та здатність їх виправляти;
- самостійність оцінених суджень.

Ці орієнтири покладені в основу системного контролю навчальних досягнень студентів, аналізу отриманих результатів та корекції подальшого процесу навчання. Інструментом підвищення якості освіти разом із реформуванням змісту освіти виступає вдосконалення системи оцінювання, модернізація діагностики навчання.

Найбільш важлива мета контролю – мотивування регулярної ціленаправленої роботи студентів, зібраності і уваги при самостійній роботі та роботі на заняттях. Встановлено, що інтенсивність і регулярність роботи студентів залежить головним чином від частоти і регулярності контролю.

Основною вимогою до способів контролю знань є можливість за короткий час проконтролювати засвоєння інформації великою кількістю студентів. Це дає викладачу забезпечити таку частоту контролю, при якій кожен студент може чекати перевірки постійно і тому буде регулярно готуватися до занять. При використанні усного